

بررسی چالش‌های فرزندخواندگی در گفت‌وگو با مشاور معتمد سازمان بهزیستی

فرزندپذیری به شرط سلامت روان

محمد ترکمان، دکترای تخصصی روانشناسی و مشاور معتمد سازمان بهزیستی دارای سابقه در بررسی وضعیت متقاضیان فرزندخواندگی است. او متقاضیان فرزندخواندگی را این‌گونه توصیف می‌کند: «فرزندخواندگی یکی از راه‌های بچه‌دار شدن است. بسیاری از افراد جامعه تنها راه فرزنددار شدن را مسیر

گفت‌وگو

این مشاور و روان در مانگر حوزه کودک و نوجوان فرزندخواندگی را یکی از راه‌های سخت و پرچالش برای بچه‌دار شدن خواند و گفت: «صرف آگاهی خانواده‌ها از چالش‌ها به‌منظور اتخاذ تصمیم درست بسیار کمک‌کننده است. اگر والدین آگاه باشند پا در چه مسیری می‌گذارند می‌توانند آسان‌تر با مسائل کنار بیایند و موانع را به‌راحتی پشت‌سر بگذارند.»

سختی‌های بی‌شمار مسیر فرزندخواندگی

او در مرور مشکلات و موانع در مسیر فرزندخواندگی، افزود: «بسیاری از متقاضیان می‌ترسند که فرایند فرزندخواندگی را آغاز کنند، بوروکراسی و تشریفات اداری سخت و پیچیده، نگرش مردم و حتی خود متقاضیان در این باره اغلب مواقع تردیدنا هستند.» ترکمان اضافه کرد: «دلبستگی و تأخیرهای رشدی فرزندخوانده، چالش بیان حقیقت فرزندخواندگی، احتمال بازگشت والد زبستی، دخالت اطرافیان و رابطه فرزند زبستی با غیر زبستی نیز بیشتر اوقات چالش برانگیز می‌شوند.» او در بیان تأثیر انگیزه‌های فرزندپذیری زوجین بر نحوه تربیت و پرورش فرزندخوانده، گفت: «زمانی که متقاضیان برای فرزندخواندگی اقدام می‌کنند یکی از مراحل که باید طی کنند مشاوره و ارزیابی روانشناختی است. در این جلسات اولین پرسش روانشناس در خصوص انگیزه زوجین برای فرزندخواندگی است. بررسی این موضوع برای روانشناس و ارزیاب در بدو ورود است. بررسی اینکه آیا این زوجین باید وارد این مسیر بشوند یا خیر.

انگیزه‌های کارآمد و ناکارآمد

این دکترای تخصصی روانشناسی، افزود: «برخی اوقات خانواده‌ها انگیزه‌های ناکارآمدی دارند که نه‌تنها مسیر فرزندخواندگی را برای‌شان لذت‌بخش نخواهد کرد بلکه احتمال فسخ فرزندخواندگی و بروز تبعات سنگین برای آن‌ها و فرزند را به دنبال خواهد داشت.» مشاور معتمد سازمان بهزیستی در حوزه فرزندخواندگی با تأکید بر انگیزه‌های ناکارآمد برخی از زوجین، گفت: «ترس از تنهایی در دوران سالمندی بعضی خانواده‌ها را به فرزندخواندگی ترغیب می‌کند که این موضوع چندان انگیزه

کارآمدی نیست.» ترکمان افزود: «برخی زوجین به‌منظور کاستن از مشکلات و اختلافات زناشویی و ترس از طلاق در مسیر فرزندپذیری قرار می‌گیرند، در حالی که ورود فرزند زبستی و غیر زبستی لزوماً نمی‌تواند به پایداری رابطه زوجین بینجامد.» او ادامه داد: «جبار خانواده‌ها نیز از انگیزه‌های ناکارآمد است. آن‌ها اصرار دارند زوجین بچه‌دار شوند و گزینه فرزندخواندگی را پیشنهاد می‌دهند. برخی نیز در صورت فوت فرزند زبستی شش‌ان به‌دلیل اینکه نمی‌توانند با فقدان او کنار بیایند سریعاً به فرزندپذیری روی می‌آورند.» ترکمان رفع مشکلات اضطراب، افسردگی و فشارهای روانی، انجام امر خیرخواهانه و ورثه‌دار شدن را از دیگر انگیزه‌های ناکارآمد برای فرزندخواندگی خواند که اغلب آسیب‌زننده بوده و در بیشتر موارد به فسخ فرزندخواندگی منجر می‌شود.

او تأکید کرد: «یکی از دلایلی که مشاوره‌های فرزندخواندگی توسط سازمان بهزیستی کشور اجباری شده این است که متأسفانه در سال‌های اخیر آمار فسخ فرزندخواندگی بالا رفته و شاید مهم‌ترین دلیل آن به‌انگیزه‌های ناکارآمد و ناآگاهی والدین از چالش‌ها و موضوعات خاص فرزندخواندگی مرتبط است.»

گفت‌وگوی آتیه‌نو با یک مادر خوانده

«اسراء» به زندگی‌مان شور بخشید

پس از ۱۰ سال زندگی مشترک عاشقانه، صاحب یک نوزاد دختر دو ماهه متولد تیرماه سال ۱۳۹۶ شدند. سحر خوش‌حال و پر حرارت می‌گوید زندگی‌شان با ورود اسراء متحول، پویا و پررونق شده و باورش نمی‌شود که دخترش این‌قدر بزرگ شده و مهرماه امسال به کلاس اول می‌رود. در ادامه گفت‌وگوی «آتیه‌نو» را با این مادر خوانده می‌خوانید.

باشناس. بنابراین زمانی که به بزرگسالی برسد و این احساس نیاز را داشته باشد، قطعاً هر کمکی از دست ما بر بیاید از او دریغ نمی‌کنیم و به او این اطمینان را می‌دهیم که ما همیشه پدر و مادر او خواهیم ماند. حتی اگر نیاز داشته باشد که از علت رهاشدگی خود آگاه شود، برای رفع دغدغه‌های ذهنی او از هیچ کمکی فروگذاری نخواهیم کرد.

در پایان گفت‌وگو، از شیرینی تجربه والدگری خود بگوئید

روز تحویل اسراء به ما، واقعاً بهترین روز زندگی ما بود. پس از مدت‌ها تلاش، پیگیری و انتظار دخترمان را محکم در آغوش گرفتیم. از همان روزهای نوزادی بچه پرشور و شیرینی بود و برای ما روزهای خاطره‌انگیز زیادی خلق کرد. این حس است که هر پدر و مادری دوست دارد آن را تجربه کند. تمام مراحل رشد او برای ما شیرین است. روزهایی که راه رفتن یاد گرفت، آرام‌آرام قدم برداشت و کلمات را به زبان آورد. شخصیت پرنرژی، برون‌گرا و مشتاق برقراری ارتباط با دیگران و شیرین‌زبانی‌های دلچسپ‌اش نه‌تنها برای ما دلگرم‌کننده و مایه خوشحالی است و زندگی ما را از تکرار و یکنواختی بیرون آورد، بلکه او را به شخصیتی مشتاق در دوست‌یابی و حضور در کلاس‌های مختلف ورزشی و هنری تبدیل کرده است.

در مجموع بزرگ کردن بچه سختی‌ها و مسئولیت‌های خاص خودش را دارد، اما همین شیرینی‌ها عبور از موانع و چالش‌ها را آسان‌تر و در عین حال شیرین‌تر می‌کند.

باشسن او برایش توضیح دهیم و خودمان نیز الگوی مناسبی برایش باشیم تا به‌صورت عملی و با نگاه کردن به اخلاق و رفتار ما بسیاری از مسائل را بیاموزد. هر چند که بسیاری از رفتارها به‌طور زبنتیکی به کودک منتقل شده است. حال اگر آن رفتارها مناسب باشد تلاش ما بر تقویت آن هاست در غیر این صورت، بای توجهی سعی داریم آن‌ها را خاموش کنیم. اگر در بعضی موارد ناتوان از حل مسائل باشیم به مشاوره مراجعه می‌کنیم.

با چالش مطرح کردن موضوع فرزندخواندگی به فرزندتان چگونه کنار آمده‌اید؟

برای ما مطرح کردن این واقعیت به فرزندمان بسیار سخت است. با توجه به اینکه باید این موضوع را پیش از رفتن به مدرسه با او در میان بگذاریم، دچار استرس و نگرانی شده‌ایم. به کمک مشاوره، کارتون، قصه‌گویی، شعر و داستان‌ها تلاش ما بر این است که متناسب با شرایط سنی اسراء تا حدی این مسئله را به او تفهیم کنیم. الان دخترم گاهی مطرح می‌کند که بچه‌ای پیدا کرده و می‌خواهد از او نگهداری کند. در نهایت سعی می‌کنیم با کمک گرفتن از مشاوران متبحر این مسئله را با او در میان بگذاریم. به‌نحوی که آسیب چندانی نبیند.

اگر او پس از فهم واقعیت ماجرا بخواهد والدین زبستی خود را جست‌وجو و پیدا کند بر خورد شما چگونه خواهد بود؟

به هر حال حق دخترم است که والدین زبستی خودش را

نکته

شرط اصلی فرزندخواندگی

در گذشته فرم‌های متعدد و با شاخص‌های متفاوتی به‌منظور سنجش آمادگی یک خانواده برای فرزندپذیری به کار گرفته می‌شد. در آن فرم‌ها تأکید بر مسائل مالی بود؛ چرا که شاخص‌های عددی قابل اندازه‌گیری بودند. در انتهای سال ۱۴۰۰ در راستای ایجاد وحدت رویه بین استان‌ها تمامی نظرات و فرم‌های سنجش آمادگی خانواده‌های متقاضی جمع‌آوری و طی برگراری جلساتی این موضوع جمع‌بندی شد.

در فرم‌های جدید، فعالیت‌های اجتماعی و عضویت داوطلبانه در نهادهای امدادی و خیرخواهانه خانواده نیز مدنظر قرار گرفته و تلاش بر این است که موارد مرتبط با سلامت متقاضیان، وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده در کنار هم مورد بررسی قرار گیرد. سلامت جسم و روان زوجین یکی از پراهمیت‌ترین شروط در فرایند فرزندخواندگی است و به همین جهت در جلسات روانشناسی با زوجین این موضوع بررسی می‌شود. تعداد این جلسات متفاوت و معمولاً بین یک تا سه جلسه است. زوجین و متقاضیان پیش از نهایی شدن فرزندپذیری با حضور در جلسه روانشناسی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند تا آمادگی آنان برای فرزندپذیری سنجیده شود. برخی از ریزفاکتورها باید در ابتدا به‌خوبی ارزیابی شود تا بعدها برای فرزند مشکل ایجاد نشود. مثلاً برخی به اشتباه فکر می‌کنند اگر خانواده‌ای فرزندی را از دست داد باید برای رفع سوگ به سرعت به سراغ فرزندخواندگی بروند، در صورتی که این نکته‌ای اثبات شده است؛ تا زمانی که دوره سوگ والدین نگذشته فرزندپذیری به کودک آسیب وارد خواهد کرد و حتی منجر به فسخ فرزندخواندگی خواهد شد. پیش از معرفی کودک جلسات روانشناسی به‌منظور ارزیابی و شناخت روحیات زوجین و متقاضیان بر گزار می‌شود. در نهایت تمام تلاش سازمان بر این است که بر اساس نوع درخواست متقاضی، کودک برای فرزندپذیری به خانواده معرفی شود که نتیجه این اتفاق به شکل‌گیری بهترین ارتباط حسی و عاطفی بینجامد. در صورت عدم رضایت زوجین، تا سه مرتبه امکان معرفی مجدد کودک وجود دارد.

اگر چه برقراری ارتباط بین متقاضیان و کودک از اهمیت بالایی برخوردار است، اما نباید وسواس بیش از حد داشت. بعضاً دیده می‌شود والدین بعد از تولد فرزند زبستی‌شان نیز این وسواس را در خصوص برقراری ارتباط و حس عاطفی با او دارند.

باید تأکید کرد که سازمان بهزیستی مسئول تأمین کودک برای فرزندخواندگی نیست؛ امام مسئول یافتن والدینی مناسب برای کودکان و نوجوانانی است که مجوز دادگاه برای واگذاری آنان فراهم شده است. بهزیستی در پیاده‌سازی فرایند فرزندخواندگی حساسیت و دقت نظر خاصی دارد و ترجیح می‌دهد که به سبب کمبود کودکان و نوجوانان دارای مجوز از دادگاه، والدینی با بهترین شرایط (نه لزوماً مالی بلکه مجموع شرایط اجتماعی، سلامتی و رفاهی) سرپرستی آن‌ها را به عهده بگیرد. اگر کارگه هر مراحل فرزندخواندگی با دقت و حساسیت زیادی می‌شود و سلامت متقاضیان نیز توسط پزشکی قانونی مورد بررسی و تأیید قرار می‌گیرد اما بعد اتمام مراحل، سیستم نظارتی بهزیستی بر خانواده‌ها تا زمان مقرر قانونی به‌قوت خود باقی است.

تبدیل سرپرستی موقت به سرپرستی دائمی توسط دادگاه شش‌ماه طول می‌کشد. به همین دلیل نظارت‌های مستمر کارشناسان بهزیستی برای کسب اطمینان ادامه دارد. بر اساس قانون بعد از شش‌ماه خانواده‌های متقاضیان باید آمادگی پذیرش نظارت‌های سازمان را تا ۱۸ سالگی داشته باشند. این نکته را باید در نظر داشت که اولویت همیشه حمایت از کودکان در خانواده بوده است. البته سازمان بهزیستی در صورت ضعف اقتصادی خانواده جایگزین از این کودکان حمایت خواهد کرد. با توجه به اینکه مصالح‌عالیه کودک برای بهزیستی در اولویت است، هر زمان که بهزیستی تشخیص دهد ادامه فرزندخواندگی به ضرر کودک یا نوجوان است می‌تواند با ارائه گزارش مددکاری به دادگاه در مسیر فسخ فرزندخواندگی حرکت کند.